

Opuščene vojaške barake na planini Govnjač, majeri na planini so jih imenovali Hlevi, avgust 1927 (vir: Oddelk za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani)

Pisni viri in zapis ledinskih imen

Ledinska imena so bila zapisana že ob prvih katastrskih izmerah, zato zapise o njih najdemo že na zemljevidih franciscejskega katastra iz 20. let 19. stoletja, kjer iz sicer pomembnih zapisov razberemo imena, ki so še danes v rabi. Kasnejši reambulanci kataster iz 60. let 19. stoletja ledinska imena na zemljevidu že navaja v današnji slovenščini bližjih zapisih. Določena ledinska imena najdemo tudi na uradnih zemljevidih, a so ta imena poknjžena, kar jih včasih preveč oddalji od njihove domače narečne rabe, in so nemalokrat na zemljevid umesčena na napačno mesto. Pri ledinskih imenih za kmetijske površine so bili ob popisu kot pripomoček uporabljeni tudi podatki Registra kmetijskih gospodarstev, in sicer podatki o domatih imenih zemljišč v uporabi kmetijskih gospodarstev (GERK).

Pri zapisu narečnega izgovora ledinskih imen so uporabljena naglasna znamenja, ki povedo, kako je hišno ime naglašeno in kakšen je naglasni samoglasnik. Ostrivce označuje ozek in dolg glas (npr. répa, móka), strešica zaznamuje širok in dolg glas (npr. péta, róka), krativce pa širok in kratek glas (npr. kmét, nastóp).

Pri zapisu je uporabljen tudi znak za polglasnik »«, ki ga izgovarjamo kot samoglasnik v besedah pes [pés], vrtnar [votrnar]. Z območjem, ki ga zemljevid prikazuje, zgodovinsko upravlja več vaskih srenj oziroma vaskih skupnosti, zato tudi informatorji prihajajo iz različnih krajev v Bohinju. To se odraža tudi v zapisih ledinskih imen, ki so zapisana tako, kot so jih povedali informatorji. Tako na primer v imenih na območjih, kjer s planinami upravljajo kmetje z Bohinjske Bistrice, ne najdemo švanpaja.

Ledinska imena in ljudje

Človek je s svojim delovanjem v pokrajini na podlagi naravnih razmer ustvaril kulturno krajino. Glavni preoblikovalec narave je bilo kmetijstvo. Zaradi različne primernosti tal za obdelavo je bil vaski prostor razdeljen na več delov, poimenovanih z ledinskimi imeni. Meje med posameznimi ledinskimi enotami napogosteje potekajo po naravnih ločnicah, kot so vznožja, vrhovi in grebeni, struge, pa tudi po ločnicah, ki jih je ustvaril človek, napogosteje po parcelnih mejah in poteh. Tako so v ledinskih enotah izražene temeljne značilnosti naravnega prostora in mnogi človekovi posegi, nastali v želji, da bi svojo zemljo izboljšal in od nje dobil čim več dobrin za svoje preživetje. Glavna značilnost večine ledinskih imen je, da so poznala le prebivalstvu ožjega prostora. Najbolje jih poznajo pastirji, kmetje, lovcji in gozdarji na območjih, kjer delajo in se gibljejo. To se odraža tudi v izrazih narečni podobi imen.

V sodobnosti nekatera ledinska imena ne odražajo lastnosti, po katerih so bila poimenovana, a so se kljub temu ohranila (npr. ime *Kopiša* označuje nekdanje mesto, kjer se je v kopah kuhalo ogelje). Gostota ledinskih imen narašča sorazmerno z intenzivnostjo rabe prostora. Najmanj imen je v nerodovitnih gorskih predelih, ki so jih človekova v preteklosti niso imeli velikega pomena, ter na območjih, ki skozi zgodovino niso bili v lasti domačinov in so tja redkeje zahajali (npr. državni ali cerkveni gozdovi). Več imen je na zasebnih gozdnatih območjih, kjer so ljudje pridobivali les, drvlarji, oglarji, in izrazito največ na območju njiv in travnikov. Razlog za to je deloma v večji razdrobljenosti zemljišč na območju njiv in travnikov, še bolj pa v večji potrebi po natančnem določanju lokacije nekega kmetkega opravila (npr. kje je posejano žito, kje točno je pokoseno seno).

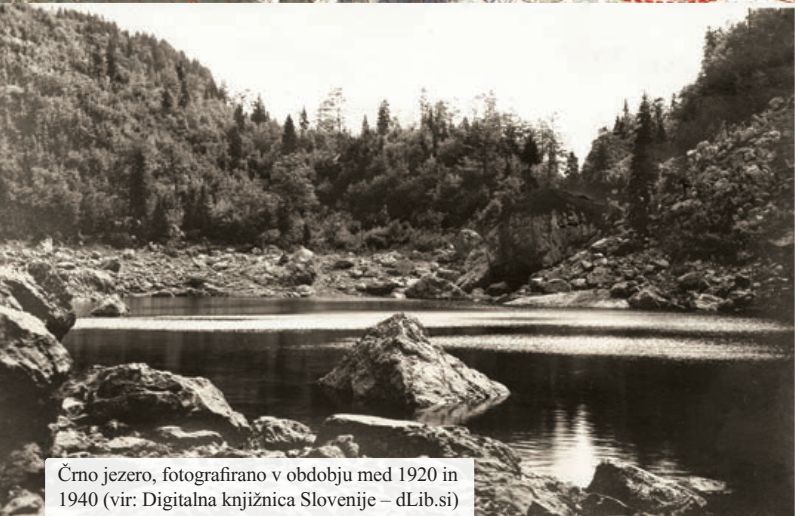
Tudi na planinah je gostota imen velika, saj so pastirji morali točno določiti območje, kje se pase živina. Planine so bile razdeljene na dne, kjer se je vsak dan v tednu paslo. Tako je na Krstencih nastalo ledinsko ime *Nedeljska*, kjer se je živina pasla ob nedeljah, saj je bil ta del pašnika blizu stanovanj in je bilo zato manj dela s pašo, kmetje, ki so na planino ponavadi prišli ob nedeljah, pa so imeli blizu do svojih živali. Sodobni družbeni procesi na podeželju, kakršni so opuščanje kmetijstva, urbanizacija naselij in opuščanje tradicionalnih, na prostor vezanih dejavnosti, uveljavljanje sodobne kmetijske mehanizacije in splošna vse manjša odvisnost človeka od narave, žal povzročajo pozabljanje in izginjanje ledinskih imen.

Na tem zemljevidu so imena zapisana v poenostavljenem narečnem zapisu. Poknjžjenje namreč v določenih primerih imena preobzari do te mere, da so domačinom tuja in se z njimi ne identificirajo več. Ledinska imena, skupaj s hišnimi, so temeljni nosilci lokalnega narečja in njegovih posebnosti, saj v primerjavi s splošnim pogovornim jezikom manj podlegajo vplivom sosednjih narečij, knjižnega jezika in tujih jezikov, ki jih prinaša sodobno življenje. V imenih se ohranja tudi besedje krajevnih govorov, ki ga v splošni rabi že nadomešča besedje knjižnega jezika (npr. narečni izraz *rádna*, kakor Bohinjci rečejo močvirski travi, se ohranja v imenu *Rádna*, ki pomenjuje travnik ob Bohinjskem jezeru v Ukancu, narečni izraz *práda* v pomenu melišče se ohranja v ledinskih imenih *Kávčov práda* nad Ražnovu Suho ali melišča *Práda* zahodno pod planino Ovčarja). Zato so v projektu zbrana ledinska imena poleg bogatega imenoslovnega gradiva tudi pomembni nosilci etnološke in zgodovinske nesnovne kulturne dediščine. Ledinska imena z narečno izgovarjavo in živo rabo med ljudmi oblikujejo celovito vrednotno kulturno dediščino, ki bo živelu tudi v prihodnosti.

Planina Kraj pozimi, fotografirano v obdobju med 1930 in 1940 (vir: dokumentacija Slovenskega etnografskega muzeja, avtor: Joža Kozak)

LIST 4

Črno jezero, fotografirano v obdobju med 1920 in 1940 (vir: Digitalna knjižnica Slovenije - dlba.si)

Planina Zadnji Vogel leta 1978 (vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Anka Novak)

Hotel Zlatorog v Ukancu pred I. svetovno vojno, v ozadju vrh Oket (vir: fototeka Gorenjskega muzeja)

Vodanjev hlev in hiša v Ukancu, 1962 (vir: fototeka Gorenjskega muzeja, avtor: Anka Novak)